

Doe-het-zelf wandeling In de schaduw van Europa

De wandeling begint en eindigt bij het metrostation 'Schuman'. Reken op anderhalf uur stappen.

Verscholen achter Europese mastodonten langs de Wetstraat werd een elegante woonbuurt op het nippertje van de sloop gered. Statige herenhuizen herbergen nu vaak lobbygroepen, administraties en bedrijven.

Wijkaanleg, architectuur en beeldhouwwerken verraden het liberale gedachtegoed van 100 jaar geleden. Wat vandaag blijktbaar in de smaak valt bij Eurocraten.

De wandeling start in het midden van het **Schumanplein (1)**. In het gelijknamige metrostation wijzen groene borden je de weg naar het plein. Je ziet er meteen het verzonken parkje waar je moet zijn. Hopelijk bereik je dit zonder al te veel kleerscheuren. Overstekende voetgangers zijn zowat het laatste aandachtspunt voor de automobilisten die gevangen zitten in het drukke rotondeverkeer. Jammer dat de oudste en nog steeds belangrijkste plek van de Europese aanwezigheid in Brussel opgeofferd blijft aan koning auto. Maar er is beterschap beloofd. Ondertussen genieten we van de rust in het hol van de leeuw om de kantoormastodonten te bekijken. Keer je rug naar de Triomfboog die Leopold II in 1905 liet plaatsen temidden van de tentoonstellingsgebouwen van het Jubelpark.

Zoek de oranje muur. Dit is de zijmuur van één van de vier vleugels van het stervormige **Berlaymontgebouw (2)**, de zetel van de Europese Commissie. Het werd gebouwd vanaf 1961, in gebruik genomen vanaf 1967, en tussen 1991 en 2004 ontruimd, vernieuwd en vooral van asbest gezuiverd. Dat ging gepaard met een onverkwikkelijke sfeer van gesjoemel en onkunde. Momenteel werken er zo'n 2700 ambtenaren. De Commissie is, naast het Parlement en de Ministerraad, één van de drie grote Europese instellingen die je in Brussel vindt. Het gebouw draagt de naam van een elitaire Franstalige katholieke school die hier sinds de 19de eeuw onderwijs verschaftte en op vraag van een projectontwikkelaar in 1961 verhuisde naar een rustige plek in Waterloo. De architecten Lucien De Vestel, Jean Gilson, Jean en André Polak haalden hun inspiratie bij het Unescogebruik in Parijs, en uiteindelijk dus bij Le Corbusier. Ze bouwden een kantoorkolos van dertien etages opgehangen aan negen zware zuilen. Je kan de crèmekleurige sokkels van enkele van die zuilen vanuit de verte ontwaren.

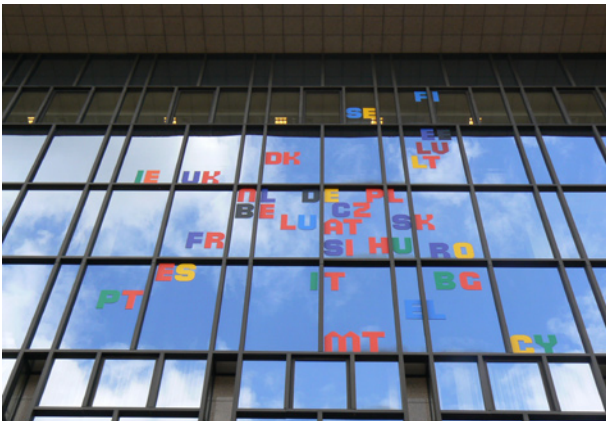
Links ervan loopt in de richting van het stadscentrum de drukke Wetstraat, een autoriool die door een tunnelmond gevoed wordt. Die tunnel komt uit de richting van de Triomfboog en loopt onder het Schumanplein door. Nog verder naar links zie je de bruinrode gevel van het **Justus Lipsiusgebouw (3)**, zetel van de Ministerraad of Consilium. Het is een karakterloos complex van 215.000 m² dat plaats biedt aan 2500 ambtenaren van de Raad. Toen het in 1995 in gebruik werd genomen, was het berekend op vijftien lidstaten. Het was toen dus al te klein.

Verlaat opnieuw je eilandje en begeef je naar het strookje groen tussen deze twee Europese kanjers. Een naïef monument poogt aan te tonen hoe de Unie en zijn voorlopers steeds getracht hebben een evenwicht te vinden tussen industrie (een tandrad) en landbouw (een zonnebloem). *Wishful thinking...* Wellicht moet je de ruimte delen met actievoerders die een of ander probleem onder de aandacht van de Unie willen brengen. Bepaald

Berlaymont

© OPB

Justus Lipsiusgebouw

© OPB

ergerlijk voor de buurtbewoners zijn de topontmoetingen waarbij afgesloten straten en metrostations evenals patrouillerende helikopters voor heel wat overlast zorgen.

Steek de Wetstraat over richting Berlaymontgebouw en zorg dat je dit laatste aan je linkerzijde houdt. Zo loop je de Archimedesstraat in. De rechterzijde ervan bestaat uit een reeks weinig inspirerende kantoorgebouwen die weliswaar keurig de rooilijn volgen. Op de hoek met het Schumanplein vind je een infoshop boordevol luxueus en veeltalig uitgegeven brochures over de weldoende activiteiten van de Unie. Verderop in de straat zie je de eerste restaurants en cafés die zich speciaal op de lunchende Eurocraat toeleggen. Riep de benaming Eurocraat ooit een mix van afkeer en afgunst op, vandaag is het de algemeen gebruikte verzamelnaam voor de tienduizenden ambtenaren die bij een van de vele diensten van de Unie werken. Ook de meer dan tienduizend lobbyisten die regio's, steden of firma's vertegenwoordigen worden hiertoe gerekend. Let tijdens de wandeling op de naam-bordjes op huizen en flatgebouwen: je staat versteld wie het allemaal de moeite waard vindt om hier een stek te openen, tot Frans-Polynesië toe.

Het snijpunt met de Stevin- en Franklinstraat draagt wat potsierlijk de naam Jean Monnetkruispunt. De Franse politicus, een van de Vaders van Europa en inspirator van Euratom, verdiende beter: Dwars de Stevinstraat en onmiddellijk rechts ook de Archimedesstraat. Loop schuin links de Franklinstraat in. Ook deze zacht klimmende straat telt een groot aantal vooral Italiaanse eethuizen. Een 'oeroud' adres is **L'Atelier (4)** op nr. 28, naast een onvermijdelijke Ierse pub. De eerste dwarsstraat is een verademing, zowel op het gebied van drukte als van architectuur. Deze Michelangelostraat is namelijk afgesloten aan de zijde van het Jubelpark, zodat doorgaand verkeer onmogelijk werd.

Loop even naar rechts, en bewonder de gevel van **nr. 60 (5)**. De vooralsnog onbekende architect interpreteerde de straatnaam als een heus programma en plaatste een kopie van een beeld van de beroemde Florentijn in een nis op de bovenste verdieping. Maak rechtsomkeer en daal langzaam de straat af. Loop bij voorkeur in het midden (wees voorzichtig!) om de rijkdom aan bouwkundige details aan beide zijden te bewonderen: veelkleurige sgraffiti, bovenlichten met brandglas, hier en daar een art-nouveaукrul. Het leven wordt plots heel wat zonniger.

Het laatste huis aan de rechterzijde, **nr. 10 (6)**, werd gebouwd als woning en atelier van de Roeselaarse beeldhouwer Jules Lagae. Je kent beslist zijn Guido Gezellebeeld in Brugge. Op de gevel kan je zijn idealen lezen: 'Liefde – Vrede' en 'Rust roest'. Het Wikipedia-artikel over hem is zowaar in het Roeselaars opgesteld!

De groene ruimte die je bereikt, de Ambiorixsquare, is het tweede van een reeks van vijf plantsoenen die van de heuvel rechts als een paternoster afdalen naar de Maalbeekvallei links, een pittoresk ontwerp uit 1875 van architect Gédéon Bordiau. Hoewel geen enkele van deze parkjes de vorm van een vierkant heeft, spreekt men in Brussel steevast van de 'squares'. Ooit koesterde de Unie, toen nog Europese Gemeenschap, snode plannen om hier kantoren te bouwen, maar protest van bewoners en politici, en vooral de beschikbaarheid van gronden aan de overzijde van de Wetstraat, hebben haar van dit voornemen afgebracht. Toch is ze met een omweg teruggekomen. Een groot deel van de 'woningen' blijkt bij nader toezien kantoren te huisvesten van Europese diensten en lobby-instellingen.

Loop rechts naar de speel- en sporttuin op de **Margarethasquare (7)**. De kerk die de ontwerper hier bedacht had, en die de hele wijk zou domineren, was voor de meestal liberale gemeenteraad nooit een prioriteit. Enkel de voor een speelparkje wat buitenmatige trappartij herinnert eraan. Steek over naar de drie bronzen beelden op de Ambiorixsquare. Jacques de Lalaing heeft hier in 1899 de drie ontwikkelingsstadia van de samenleving allegorisch voorgesteld: een primitieve Barbaar, een juridisch georganiseerde Romein en een kunstzinnige Griekse. Volg de parkrand langs rechts. De opvallende smalle (3,90 m) woning op **nr. 11 (8)** trekt de aandacht. Ze wordt momenteel gerestaureerd. Gustave Strauven, een voormalige leerling van Horta, bouwde zijn meesterwerk voor de schilder Georges de Saint-Cyr. De uiterst grillige lijnen van het smeedwerk en de gedurfde combinatie van materialen werden in 1903 op onbegrip onthaald.

Blijf de parkrand volgen tot je op het laagste punt komt. Hier zie je links de bronzen **Paardendrenker (9)** van Constantin Meunier. Vol waardigheid laat de arbeider het door de mijnarbeid vermoeide dier drinken. Wat een contrast met het wulpse achterwerk van de dansende nimf op het grasperk van de lagergelegen Palmerstonlaan. Loop deze brede laan naar beneden. De ontwerper van

Margarethasquare

© OPB

Het dwaze lied

© OPB

dit sensuele beeld, "**Het dwaze lied**" (10), was niemand minder dan Jef Lambeaux, de onstuimige schepper van de Antwerpse Brabofontein en van de aanstootgevende Fries der Menselijke Driften in het nabijgelegen Jubelpark. Zo vind je op één rij een symbolistisch, een sociaal-realistisch en een romantisch werk, de drie belangrijke stijlen van de late 19de eeuw die de liberale burgerij wel wist te waarderen.

Ter hoogte van dit beeld staat rechts op **nr. 4** (11) een van de mooiste woningen van Victor Horta. Ze werd opgetrokken in 1895 voor baron van Eetvelde, de vertrouwensman van Leopold II in Congo en China. De helft van de gevel bestaat uit staal dat bewust zichtbaar gelaten werd, met bouten en al. Mevrouw Van Eetvelde kon de kunstsmak van haar echtgenoot maar matig appreciëren en sprak smalend van 'architecture populaire'. Horta bouwde immers terzelfder tijd het Volkshuis, waarbij hij al evenmin schuwde het metaal te tonen. Het hoekhuis aan de overzijde (nr. 3) is ook van de hand van Horta, maar werd later sterk verbouwd.

Het Maria-Louizaplantsoen wordt grotendeels ingenomen door een vijver, die je aan je linkerzijde houdt. In de jaren 1960-70 maakten de herenhuizen hier plaats voor luxueuze flatgebouwen. Zo bereik je de Maalbeekvallei. Dit zijriviertje van de Zenne werd al in de 19de eeuw onder de grond gestopt. De dorpen Schaarbeek, Sint-Joost, Etterbeek en Elsene ontstonden alle vier op de plek waar een steenweg vanuit Brussel de beek kruiste. Het driehoekige **Gutenbergplantsoen** (12) sluit de rij af, en maakt de verbinding tussen de elitaire, dure squares en het volkse centrum van Sint-Joost, de armste gemeente van België. Ook dit plein pronkt met enkele art-nouveau-panden.

Keer op je passen terug en volg de vijver langs de Livingstonselaan. Kan je je voorstellen dat de plannenmakers in de jaren 1960 hier een autosnelweg voorzien hadden? Deze oostelijke raakweg moest Ukkel met Schaarbeek verbinden. Het bredere stuk voorbij het plantsoen getuigt nog van die kordate keuze voor de auto. Voorbij de Stevin- en Jozef II-straten loopt deze weg, nu met de naam Etterbeeksesteenweg, als een echte stadssnelweg onder de Wetstraat en de spoorweg naar de Belliardstraat, waar het verbrede gedeelte even plots stopt als het begonnen is. De reden hiervoor ligt in het grillige verloop van de gemeentegrenzen. De brede weg ligt op het grondge-

bied van de stad Brussel, terwijl de gemeenten Sint-Joost en Etterbeek de snelweg niet genegen waren. De grote kantoorgebouwen aan de rechterzijde van de straat rekenen duidelijk op de komst van deze verkeersweg. Een Ierse bard kijkt uit over de hoek met de Jozef II-straat, en lokt volk naar **The bold geese** (13). Die Ierse pub poogt aan het koele zakelijke gebouw van de DVV-verzekering een menselijke noot te geven.

Aan de overzijde van de Livingstonselaan, net als in de naar links opklimmende Jozef II-straat, getuigen de woningen van een vreemde geschiedenis: in de jaren 1960-70 werden ze opgekocht door promotoren die ze vakkundig lieten verkrotten. Toen de beslissing werd genomen de kantoren elders te bouwen en de woonfunctie in ere te herstellen, kwamen de huidige, deels nieuwe, deels gerestaureerde huizen tot stand. Weliswaar niet meer voor de verdreven bewoners. Het veel hogere prijskaartje lokt immers vooral Eurocraten en andere yuppies.

Wil je de wandeling hier beëindigen, dan kan je onder de brug van de Wetstraat het metrostation **Maalbeek** (14) binnenwandelen. De wanden zijn er versierd door Benoît Van Innis, die tekeningen publiceerde in heel wat kranten en tijdschriften. Wil je nog wat verder; loop dan het parkje binnen aan de linkerzijde van de straat. Dit **Maalbeekdalhof** (15) – overigens een weinig geïnspireerde vertaling – was een schaamlapje waarmee België een braakliggend terrein wilde camoufleren, toen het land zes maanden lang voorzitter van de Raad van de Unie was. Een stroompje met watervalletjes moet de Maalbeek in herinnering brengen, maar de installatie werkt meestal niet omdat ze lijdt aan een oud Belgisch zeer: een totaal gebrek aan onderhoud. Klim naar boven. Waar je nu een

Gutenbergplantsoen

© OPB

Karel de Grote gebouw

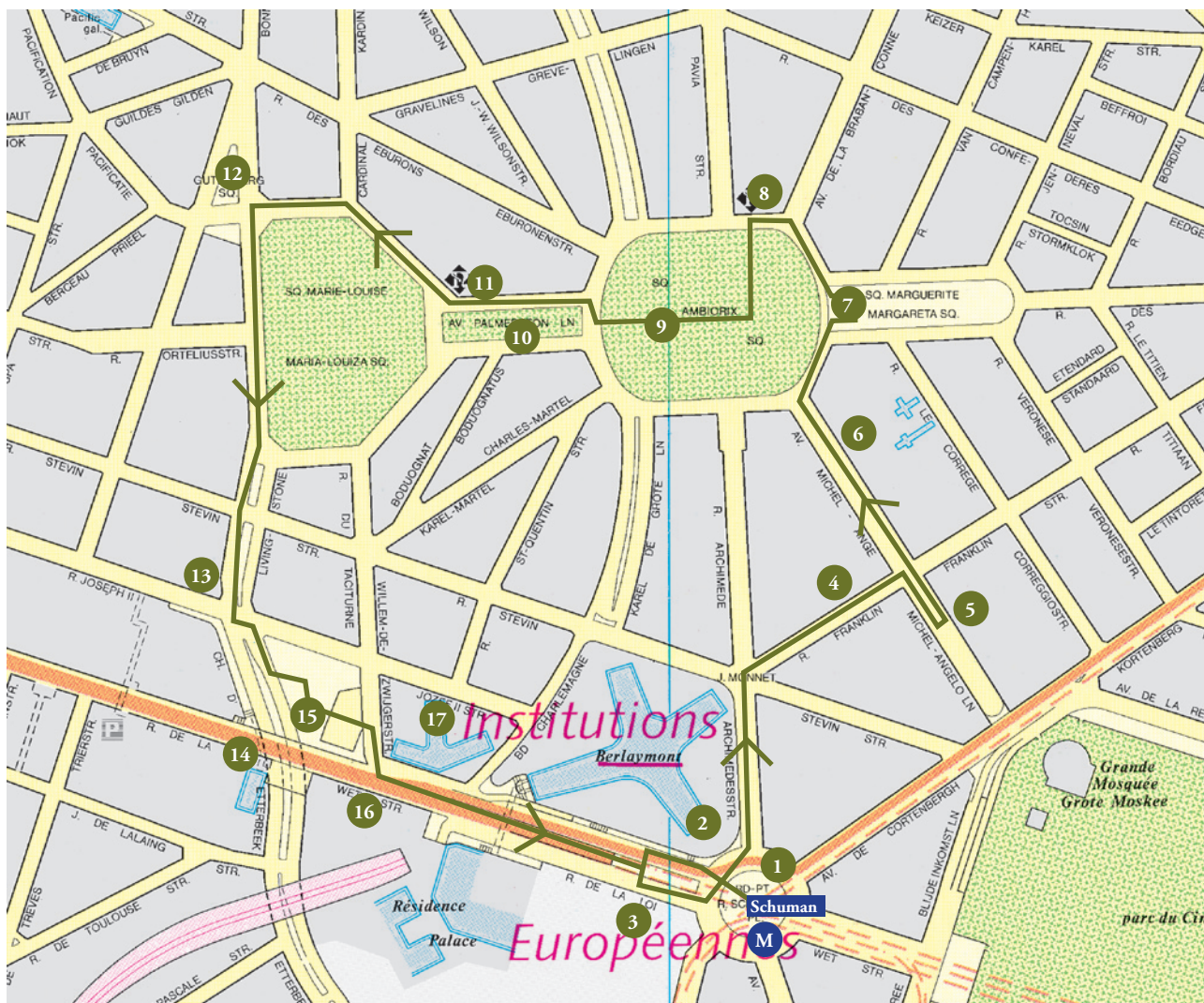
© OPB

speelterrein ziet, droomde Commissievoorzitter Jacques Delors ooit van de heropbouw van het afgebroken maar in bouwpakket op een geheime plek bewaarde Aubecqhuis, een pronkstuk van Horta. Helaas, Delors' opvolgers hadden niet dezelfde culturele voorkeuren.

Het parkje wordt bovenaan begrensd door de Willem de Zwijgerstraat. Was het je trouwens al opgevallen dat bijna alle straatnamen in deze wijk verwijzen naar historische figuren uit de geschiedenis van België? Zo probeerde de jonge koninkrijk zijn inwoners bekend te maken met het nationale verleden. De de Zwijgerstraat brengt je rechtsaf naar de drukke Wetstraat. Die belangrijke verkeersas onderging tijdens het voorbije decennium een facelift. Fietspaden en opvallende verlichtingspalen kunnen niet verhullen dat de straat nog steeds een (veel te) drukke invalsweg is waar de breedte van de weg auto's aanspoort om veel te snel te rijden. De plannen voor een heraanleg, met traag verkeer in beide richtingen en een centraal tramspoor, doen ons wegdromen. De ervaring leert echter dat we eerst moeten zien en dan pas kunnen geloven.

Aan de overzijde zie je de nieuwe ovale **Lex 2000-toren (16)** die een deel van de Raad herbergt. Loop links de Wetstraat naar boven. Het grote gebouw links is het **Karel de Grotegebouw (17)** of Charlemagne, dat in 1967 werd gebouwd voor de Raad en enkele jaren geleden met een opvallende glazen wand werd heraan-gekleed. Bronzen beelden tonen kuierende, pratende, van de zon genietende medeburgers. Zo bereik je opnieuw het Schumanplein, begin- en eindpunt van deze wandeling.

(versie 16/5/09

Elke maand een nieuwe doe-het-zelf wandeling op www.uitinbrussel.be.

Voor deze wandelingen deed Onthaal en Promotie Brussel (OPB) beroep op Brukselbinnenstebuiten.

Bruksel wil je de stad tonen, te voet, per bus, met de fiets of met het openbaar vervoer, en dit verder dan de toeristische neus lang is.

Bruksel helpt je om je gedachten over Brussel te openen.

Meer info over OPB: www.uitinbrussel.be of tel. 02.227.18.18

Meer info over Brukselbinnenstebuiten: www.brukselbinnenstebuiten.be of tel. 02.218.38.78

Copyright Onthaal en Promotie Brussel ©